

Huishoudelijke Vergadering op 17 september 1966 te Utrecht

Mededelingen van de aftredende voorzitter:

Het 14e Internationale Ornithologische Congres, gehouden te Oxford van 24 tot 30 juli 1966, werd voorafgegaan door een bijeenkomst van de International Council for Bird Preservation, kortweg I.C.B.P. of — in het Frans — C.I.P.O. genaamd. Op deze conferentie met een vertegenwoordiging van 28 landen en nog een zestal internationale instellingen werden ontstellende feiten verteld over de uitroeiing van de natuur in de „ontwikkelingslanden”, vooral Zuid-Amerika, gevolg van ontbossing, rooibouw en schietlust. Bovendien veroorzaken de landbouwvergiften, tendentius pesticiden genoemd, een alarmerende achteruitgang van de dieren die aan het einde van de „voedsel-

keten" staan, zoals roofvogels en visetende vogels. Zo vertelde Peterson dat van de 2300 vogelsoorten en -ondersoorten in Colombia er nu in zijn tijd al 500 verdwenen zouden zijn. De Visarend, vroeger een talrijke broedvogel langs de kust van Noord-Amerika, is daar verdwenen evenals de Bruine Pelikaan. Het zal nuttig zijn op deze onderwerpen ook in onze vereniging nog eens nader in te gaan: wanneer de vogels niet beter kunnen worden beschermd, valt er binnen afzienbare tijd voor ons weinig meer te bestuderen.

Na Cambridge volgde een excursie van een week per schip van 15.000 ton om Schotland, waarop vele vogeleilanden werden bezocht of op kleine afstand omgevaren. Na vertrek uit Greenock zagen wij Ailsa Craig, Rum, St. Kilda, de Flannans, Sula Sgeir, North Rona, Foula, Muckle Flugga, Noss, Shetland, Fair Isle, Orkney, the Isle of May, Bass Rock en de eilandjes in de Firth of Forth waar de Dougalls Sterns broeden. Onder leiding van James Fisher werd een interessant commentaar gegeven, gelukkig niet uitsluitend de vogels betreffende, dat ons een inzicht gaf in het wezen van deze merkwaardige eilanden waar behalve geweldige aantallen van andere zeevogelsoorten 60 % van de wereldpopulatie van de Jan van Gent broedt.

Na een charmante receptie in de universiteit van Edinburgh reden de deelnemers aan het congres per extra nachttrein naar Oxford, waar wij aan het station opgewacht werden en vervolgens naar onze kamers in de colleges gebracht. De meeste leden van het permanente internationale ornithologische comité — het „Comité van 100" — waren in Trinity ingekwartierd. Dit comité, waarvan Brouwer, Kluijver, Voous en Bierman de Nederlandse leden zijn, bepaald o.a. waar het volgende congres gehouden zal worden, wie de voorzitter zal zijn, en algemene richtlijnen. Volkomen onverwacht werd aan Nederland gevraagd het volgende, dus 15e congres in 1970 te willen ontvangen, daar er geen aanvaardbare voorstellen van andere landen ingekomen waren. Het zal dan precies 40 jaar geleden zijn dat het 7e congres in Amsterdam gehouden werd. Maar toen waren er ongeveer 290 leden en nu moeten wij er op een duizendtal rekenen. Na rijp beraad hebben wij in Oxford besloten het congres uit te nodigen, wel min of meer zoals goede vrienden worden ontvangen die weten eigenlijk geen uitnodiging af te hoeven wachten.

De bedoeling is dat het congres zichzelf bedruipt, hetgeen in Oxford is gelukt. Voor de N.O.U. als zodanig zijn er ook geen verdere verplichtingen — de vier Nederlandse leden van het comité van honderd vormen de basis voor de organisatie. Wij kunnen ons gelukkig prijzen hier als voorzitter Niko Tinbergen te zien, die in Oxford algemeen secretaris was en hoewel tegenwoordig Engelsman in onze vogel-ogen nog steeds bovendien Nederlander gebleven is. Secretaris zou dan professor Voous worden — dit moet steeds iemand uit het ontvangende land zijn — en wij meenden dat de eerste week van september met het oog op de accommodatie het gunstigst zou zijn. Bovendien werd in Oxford besloten dat er vóór noch na het congres excursies zouden worden georganiseerd, dit mede om de steeds toenemende stroom van "bird watchers" zonder verder wetenschappelijke interesse te beperken. De

excursie in Schotland werd ook niet door het congres vrezorgd, maar was georganiseerd — en hoe voortreffelijk! — door het echtpaar Waterston voor de Schotse Ornithologische Vereniging. Er waren op de "Devonia" 900 deelnemers, en het lijkt ons uitgesloten een dergelijk evenement in Nederland te arrangeren.

Na de voorgeschreven vergadering van het comité van honderd, die ditmaal wel zeer weinig plechtstatig in de vorm van een diner met de dames werd gehouden in de fraaie "hall" van Trinity waar een koortje het tafelgebed voorzong, volgde de officiële opening van het 14e Ornithologische Congres in de Sheldonian. Deze door Christopher Wren gebouwde ronde aula stroomde vol met ornithologen van alle landen terwijl het orgel muziek van beroemde componisten speelde met aan de vogelwereld ontleende titels. Hoe voortreffelijk gelukt het altijd aan de Engelsen dergelijke evenementen zonder breedsprakigheid vlot te laten verlopen! Na twee volledig bezette dagen was de woensdag een vrije dag voor excursies, naar de Downs, het New Forest, Whipsnade of Slimbridge. Het waren gezellige tochten, maar in dit seizoen bleek er van waarnemen van wilde vogels maar weinig te verwachten.

Behalve dus op woensdag werd elke ochtend van de week een plenaire congreszitting gehouden waar meestal een viertal daartoe uitgenodigde sprekers een lezing hielden. Alleen deze voordrachten zullen in de verhandelingen worden afgedrukt, wat kosten bespaart en zal voorkomen dat daar artikelen in verschijnen die door een wetenschappelijk tijdschrift terecht zouden worden geweigerd. De middagen werden gevuld door sprekers die verder zelf vrij waren in het ergens publiceren van hun voordracht. Dit grote aantal lezingen werd, over zes verschillende secties verdeeld, in collegezalen gehouden; het gehalte was zeer uiteenlopend. Helaas bleek weer hoe vervelend en slecht verstaanbaar velen hun verhaal voorlazen op één dreun, iets waar vooral Amerikanen zich aan schuldig maakten. Ondanks alle pogingen dit te verbieden blijkt het een vrijwel onuitroeibaar euvel te zijn. Ik zelf heb een sectievergadering mogen voorzitten en ben daar bij — gelukkig zonder dat iemand het schijnt te hebben bemerkt — ingeslapen! Zoals het behoort begon de president, David Lack, de eerste morgen met zijn voordracht over aanpassingsverschijnselen bij het broeden van zeevogels; de voordracht van Tinbergen over de Kokmeeuw sloot hier min of meer bij aan. Volgens Lack wordt aantal en verspreiding van een soort door het voedsel bepaald, terwijl de tegenwoordige voorzitter van de British Ornithologists' Union Wynne-Edwards de nadruk legt op het sociale gedrag. Ik heb indertijd Wynne-Edwards uitgenodigd om over dit veelomstreden onderwerp voor ons te komen spreken en zijn toezegging voor een volgend jaar verkregen. Het is best mogelijk dat beiden gelijk hebben, zoals zo vaak bij dergelijke controversen blijkt. Lack heeft bovendien vóór het congres het initiatief genomen tot een poging een tijdelijke pauze te verkrijgen in het maar steeds veranderen van de volgorde van families, genera en soorten, wat vaak zonder duidelijke

motivering gebeurt en veel tijdverlies bij het opzoeken veroorzaakt. Helaas werd deze lofwaardige poging terstond verijdeld door de Amerikanen, die weigerden enig gezag te erkennen, zelfs van een maar voor enkele jaren met hen gemaakte afspraak.

Het is onmogelijk in te gaan op alle voordrachten. Ik wil slechts terloops de goed voorgedragen lezing van Perdeck noemen over proeven met Roodborsten en Kokmeeuwen in de Kramer-kooi, en die van de nu 76-jarige Stresemann over evolutie-problemen bij de vleugelrui. Voor mij was het interessantst de geïnspireerde voordracht van de Amerikaanse hoogleraar C. G. Sibley over bewijzen van verwantschap van vogels naar aanleiding van de samenstelling van hun eiwitten. Deze eiwitten werden onderzocht door electrophorese en chromatographie. Het principe van deze tegenwoordig in de geneeskunde ook algemeen toegepaste methode is ongeveer als volgt: Op een in een buffervloeistof gedrenkte papierstrook wordt een oplossing van het te onderzoeken eiwit in een smalle streep opgebracht. Brengt men nu deze vochtige strook papier onder een elektrische spanning — één einde positief, het andere negatief — dan gaan de eiwitten onder invloed van de hun eigen elektrische lading en hun molecuulgrootte „wandelen”, waarbij na verloop van bijvoorbeeld twaalf uur de verschillende eiwitten in dwarse banen afzonderlijk over het papier verdeeld zijn, en door kleuring zichtbaar te maken en quantitatief te meten.

Sibley onderzocht de eier-eiwitten van alle vogelorden en 144 van de 170 levende vogelfamilies, daarnaast bovendien de haemoglobinen — de eiwitten die in de rode bloedlichaampjes zorgen voor opnemen en transport van zuurstof en koolzuur — van 24 orden en 97 families. Hij vond een grote overeenkomst bij naverwante groepen en een duidelijk verschil bij groepen die morfologisch niet op elkaar gelijken. Aannemende dat het op elkaar gelijken van de eiwitten een bewijs zou zijn voor verwantschap kunnen de door Sibley met deze methode gedane ontdekkingen gerust sensationeel genoemd worden. Zo zou de uiterlijke gelijkenis van Struisvogel en Casuarissen wel degelijk op verwantschap berusten, hetgeen bij de Rhea's minder zeker schijnt. De Duikers (Gaviiformes) gelijken meer op de Charadriiformes dan op enige andere groep, de Flamingo's vertonen verwantschap zowel met de Ooievaars als met de Anatidae, hoewel zij dichter bij de Reigers en Ooievaars zouden staan. De Valken daarentegen zouden weinig verwantschap met de andere dagroofvogels hebben en in een aparte familie moeten worden ondergebracht. De Zandhoenders hebben eier-eiwit als de Plevierachtigen, maar haemoglobine als de Duiven. De Kerkuil zou ook wel eens geen echte Uil, maar een tot nachtvogel ontwikkelde Valkachtige kunnen zijn. De Baardmees is dan niet alleen geen Mees, naar wij al wel wisten, maar ook geen Timaliide. Vele uitheemse vogelgroepen werden nog door Sibley besproken, maar ik vertel U voornamelijk over deze onderzoeken om U te tonen, hoe onze wetenschap nog steeds — en misschien wel meer dan ooit — in beweging is,

De uitgave van een boekje met uittreksels van de te houden voordrachten

was een groot voordeel voor de leden van het congres; een keuze uit de overdaad kon zo beter overdacht worden. 's Avonds waren er dan nog vele films, voortreffelijke zowel als middelmatige, maar velen van ons waren maar al te blij eens rustig te kunnen spreken en internationale banden aan te knopen, zoals door oprichting van een Zeevogelwerkgroep onder Wynne-Edwards en Bourne, en een Koolmezenwerkgroep, natuurlijk met Kluijver. Het onderlinge contact en gesprek blijkt vaak het meest vruchtbare resultaat van zulke internationale bijeenkomsten te zijn.

Helaas zijn door verschillende oorzaken de eerste afleveringen van *Ardea* zowel als van *Limosa* dit jaar pas na zeven maanden en tegelijk verschenen. Reeds enige malen heeft het bestuur het probleem van het op tijd verschijnen van de vier afleveringen met de redactie besproken, maar ook de redactie heeft deze publicatie niet altijd in de hand. Van *Ardea* was al in maart de inhoud bij de drukker, maar door een misverstand werd de definitieve correctie vertraagd. Altijd moeten wij bovendien goed voor ogen houden dat de redacteurs hun taak naast hun gewone werk geheel belangeloos verrichten, en dat die taak véél meer omvat dan buitenstaanders vermoeden. Gemiddeld betekent elke pagina die in druk verschijnt aan arbeid 3 à 4 uur voor een redacteur. Aan vele stukken moet van allerlei aan tekst en inhoud worden verbeterd vóór zij voor publicatie geschikt zijn. Bij de tegenwoordige specialisatie van alle wetenschappen is het bovendien onvermijdelijk dat niet alle artikelen voor alle lezers interessant of zelfs begrijpelijk zijn, maar toch wil ik nog eens nadrukkelijk een pleidooi houden voor het wetenschappelijke karakter van onze vereniging. Hieraan heeft Nederland zijn goede reputatie op ornithologisch gebied te danken, die nog eens tot uiting kwam toen in Oxford werd gevraagd of ons land gastheer voor het volgende congres wilde zijn. Dit brengt ook mede dat een tijdschrift als *Ardea* met een internationale bekendheid vaak artikelen in vreemde talen zal moeten opnemen. Wij moeten wel bedenken dat ons door de regering ook uitsluitend wegens het wetenschappelijke karakter van *Ardea* subsidie verleend wordt, en dat lang niet alle daar in opgenomen artikelen door onze leden behoeven te worden betaald. Vaak wordt de publicatie van zó veel belang geacht dat die geheel of voor een groot deel door andere instanties wordt bekostigd. De door mij vernomen uitspraak: „Bij ons gaat *Ardea* altijd meteen de prullemand in”, is in mijn ogen dan ook slechts een testimonium paupertatis voor iemand die in een ornithologische vereniging niet thuis hoort. Ook hebben enige leden gemeend de betaling van contributie te mogen weigeren omdat zij nog geen tijdschriften ontvangen hadden. Deze horen eveneens beslist niet bij ons thuis. Het is bovendien nog nooit gebeurd dat leden niet alle afleveringen ontvingen waar zij recht op hadden, zij het dan soms wat later dan zij hoopten.

Gezien het min of meer dualistische karakter van onze vereniging met weinig vaklieden en veel leken, acht ik het tot de taak van de biologen onder ons evenals van het bestuur te behoren, de leden te begeleiden en te helpen.

bij hun belangstelling voor de ornithologie. Op grote vergaderingen kan weinig gelegenheid tot debat gegeven worden, maar in de oecologische sectie werkt het algemeen gesprek verhelderend en animerend. Al enige keren heb ik getracht het principe ingang te doen vinden om in *Limosa* over de actuele vogelkundige onderwerpen samenvattende artikelen op te nemen, die de tegenwoordige staat van de wetenschap verduidelijken en samenvatten voor leden die niet in de gelegenheid zijn de vaktijdschriften te lezen. De grote moeilijkheid blijkt echter schrijvers te vinden die hier hun tijd aan willen en kunnen besteden. Toch ben ik van plan de pogingen voort te zetten. In de boekbesprekingen heeft prof. Voous al getracht wat dieper op verschillende onderwerpen in te gaan en zo belangstelling te stimuleren. Het moge een zekere sportieve voldoening geven zeldzaamheden en uitzonderingen waar te nemen, het inzicht krijgen in de wetten van het leven is zeker véél moeilijker maar op den duur ook veel interessanter.

Nadat ik U al veel te lang mijn mening heb trachten op te dringen, wilde ik aan de vergadering voorstellen Dr. C. G. B. ten Kate tot erelid van de Nederlandse Ornithologische Unie te benoemen. Hij heeft in juli de 65-jarige leeftijd bereikt en is dientengevolge als rector van het lyceum in Kampen afgetreden, maar zal zonder twijfel zijn werk als redacteur voor ons blijven voortzetten, een werk dat hij reeds van 1929 af met de grootste nauwgezetheid verricht heeft. Ik wil er slechts op wijzen dat hij behalve 30 grotere artikelen en 138 korte mededelingen gedurende 30 jaar de rubriek Ornithologie van Nederland gepubliceerd heeft, en gedurende 26 jaar de terugvondsten van in Nederland van in het buitenland geringde vogels. Met groot geduld heeft hij steeds de betrouwbaarheid van alle waarnemingen en berichten nagegaan, wat een onvoorstelbare hoeveelheid werk heeft betekend voor iemand die bovendien zijn leeropdracht en rectoraat te vervullen had. Hij is al erelid van de Club van Vogelkundigen, maar mijns inziens is er nu alle reden hem het erelidmaatschap van de N.O.U. aan te bieden.

W. H. Bierman
